

Oslo Filharmonien

75 år

KRZYSZTOF PENDERECKI ET POLSK REQUIEM

*"Uten håp kan man ikke leve.
Jeg tror at det kommer en dag som
også for Polen er dagen til et nytt liv."*

Penderecki (1984)

TORS DAG 6. OG FREDAG 7.
APRIL 1995

DIRIGENT
Krzysztof Penderecki

SOLISTER
Mariane Nicolesco
sopran
Jadwiga Rappé
alt
Zachos Terzakis
tenor
Piotr Nowacki
bass

Oslo Filharmoniske Kor
Filharmoniens Kammerkor
Dirigent: Stefan Sköld

Oslo Filharmoniske
Orkester
Konsertmester: Terje Tønnesen

*Konserten gis med støtte fra
De Meyerske Legater.*

KRZYSZTOF PENDERECKI
DIRIGENT

KRZYSZTOF PENDERECKI tilhører det vi i dag kaller en moderne klassiker, og hans musikk spilles ofte over hele verden. Fra å være en etterkrigstidens avantgarde-komponist, er han i dag karakterisert som en nyromantiker etter at han allerede på 1970-tallet gjorde en helomvending i sin komponistgjerning ved å legge vel så mye vekt på arven fra romantikken som på musikalsk eksperimentering. Uavhengig av skoler og retninger fant han en egen nyromantisk, symfonisk uttrykksform med dur og moll som selvfølgelig byggestener.

I Oslo Filharmonien ble hans *De natura sonoris nr. 1* fremført i 1983, hans *Fiolinkonsert* i 1986 og *Lukaspassjonen* – med ham selv som dirigent – i 1987.

MARIANA NICOLESCO – SOPRAN

MARIANA NICOLESCO er høyt ansett i de mest kjente operahusene. I de senere år har hun sunget i syv nye produksjoner ved La Scala. Hun gjester Metropolitan Opera, operaen i München og Wiener Staatsoper. Hun har sunget ved Festspillene i Salzburg og ledsages av dirigenter som Giulini, Sawallisch, Muti og Maazel.

Siden hun første gang sang Violetta i *La Traviata* i Firenze, har hun sunget rollen over to hundre ganger over hele verden. Hennes Mozart-roller innbefatter Elvira i *Don Juan*, Vitellia i *La Clemenza di Tito* og Ellettra i *Idomeneo*. Hun har vist sitt talent i det italienske faget i Bellinis *Beatrice di Tenda* – som også er innspilt for Sony.

Opprinnelig utdannet hun seg som fiolinist i hjemlandet Romania, som hun forlot og først vendte hjem til etter tyve år, i 1991. Hun er nå engasjert i humanitært og kulturelt arbeid i Romania og har mottatt flere æresbevisninger som Æresborger av Bucuresti og Den franske regjeringens ridderorden for kunst samt en UNESCO-medalje.

Mariana Nicolesco gjester Oslo Filharmonien for første gang

JADWIGA RAPPÉ – ALT

JADWIGA RAPPÉ er en av Polens aller fremste sangere. I 1980 vant hun førsteprisen ved Bach-konkurransen i Leipzig, og året etter gullmedaljen ved Festival for unge solister i Bordeaux. Hun har spesialisert seg i oratorier og kantater – med et repertoar som spenner fra barokken, romantikken og frem til samtidsverker av komponister som Frank Martin og Penderecki. Hennes recital-repertoar omfatter verker av renessansekomponister, Beethoven, Schubert, Mahler og moderne komponister som Cage og Lutoslawski.

Rappé har sunget under dirigenter som Harnoncourt, Haitink, Tennstedt og Colin Davis. Blant mange plateinnspillinger rager kanskje Bachs *Matteuspasjon* og *H-moll messe* høyest samt Beethovens *Missa Solemnis* og *symfoni nr. 9* og endelig Mahlers *symfonier nr. 2 og 3*.

Hennes operarepertoar omfatter roller i verker av Händel, Tsjajkovskij og Verdi. Særlig rost ble hun for rollen som Erda i Wagners *Nibelungenringen* ved Deutsche Oper i Berlin, Covent Garden i London og ved Wiener Staatsoper.

Jadwiga Rappé gjestet Oslo Filharmonien sist i 1988 i Szymanowskis *Stabat Mater* under Esa-Pekka Salonens ledelse.

ZACHOS TERZAKIS – TENOR

ZACHOS TERZAKIS avsluttet sin sangutdannelse i hjemlandet Hellas i 1976 og vant samme året Maria Callas-konkurransen. Han har vært ansatt ved Nasjonaloperaen i Athen og ved Nürnberg-operaen. Terzakis har vært frilanssanger ved internasjonale operascener siden 1987. Hans repertoar omfatter 50 ulike operaroller i tillegg til konsert- og romanserepertoar. Noen av hans mest fremtredende roller har han sunget ved Operaen i Zürich (Alfred i *Flaggermusen* og Tamino), Statsoperaen i Berlin (Alfredo, Hoffmann), Operaen i München (Rodolfo, Herzog), Operaen i Athen (Werther). Han har turnert i Japan både med Volksoper Wien og Staatsoper Berlin. I 1991 debuterte han på Wien Staatsoper som Titus. Han har gjestet de særlig viktige festivalene – i Luzern, Berlin, Bregenz og Schleswig-Holstein – og Europas fremste konsertsaler, som Musikverein i Wien, Tonhalle i Zürich, Philharmonie Berlin og Gasteig i München. Blant hans mange plateinnspillinger finnes også en innspilling for Deutsche Grammophon av Pendereckis *Et polsk requiem*.

Zachos Terzakis gjester Oslo Filharmonien for første gang.

PIOTR NOWACKI – BASS

PIOTR NOWACKI fullførte studiene ved Musikkonservatoriet i Lodz i 1985. I 1986 var han finalist ved den berømte Belvedere-konkurransen i Wien, og i 1988 vant han Luciano Pavarotti-konkurransen i Philadelphia. Samme året debuterte han ved La Scala som tsaren i Rimskij-Korsakovs *Tsar Saltan*. Blant hans mange engasjementer siden den gang nevnes: Rollen som Kong Dodon i Rimskij-Korsakovs *Gullhanen* under Rostropovitch' ledelse i Washington, Pimen i Musorgskijs *Boris Godunov* ved Statsoperaen i München, *Tosca* og *Rosenkavalieren* ved Den flamske opera i Antwerpen. På hans repertoar står konserter som Beethovens *Missa Solemnis* (Leipzig) og *symfoni nr. 9* (Madrid), Berlioz' *Fausts fordømmelse* (Israel) og Dvoráks *Requiem* (Roma).

Nowacki har sunget i Pendereckis *Lukaspasjon* (Wien) og i *Et polsk requiem* (Sevilla, Krakow og Israel). Han reiser rett fra Oslo til Teatro Comunale i Bologna, der han skal synge bass-hovedrollen i Verdis *I Lombardi*.

Piotr Nowacki gjester Oslo Filharmonien for første gang.

ET POLSK REQUIEM

I ET POLSK REQUIEM finner vi alt som engasjerte mennesket, kunstneren, patrioten og katolikken Penderecki i en vanskelig tid for hans hjemland. Verket er blitt kalt et monument over Polens kamp om frihet og over grunnleggelsen av Solidaritet.

Deler av verket ble påbegynt alt i 1980. Senere integrerte Penderecki hver sats og gav dem en dedikasjon: **Lacrimosa** ble komponert for Lech Walesa og hans fagforening Solidaritet til minne om ofrene under verftsarbeidernes opprør i Gdansk. **Agnus Dei** ble til en natt etter kardinal Wyszynskis død. **Recordare** ble skrevet i anledning av kanoniseringen av pater Maximillian Kolbe, som i Auschwitz hadde gått frivillig i gasskammeret istedenfor en annen fange som var familiefar. Og **Dies Irae** skal minne oss om Warszawa-opprøret i 1944 mot Hitler-Tyskland.

Med slike referanser sprenge Penderecki rammen for dødsMESSENS målsetting – den ble til et requiem over en nasjons lidelser i fortid, nåtid og fremtid. Komponisten tydeliggjorde dette ved å velge den polske salmen "Swiety Boze" (Hellige Gud, forbarm deg over oss), et sterkt musikalsk symbol som føyde seg inn i hans nye pluralistiske komposisjonsstil like ettertrykkelig som denne stil i seg selv suverent sammenfletter motsetningene mellom ren tonalitet (**Lacrimosa** eller **Agnus Dei**) og dramatikken i **Dies Irae**.

Et polsk requiem ble i sin opprinnelige form urfremført av Rostropovitch i september 1984 i Stuttgart. I denne versjonen har musikken klinget utallige ganger over hele verden. Men det skulle vise seg at verket likevel ikke var helt ferdig. For

til Penderecki-festivalen i Stockholm i 1993 fullbyrdet komponisten verket med et **Sanctus**.

Kjernen i komposisjonen er **Recordare**-satsen, som anskueliggjør båndet til det polske – både musikalsk og innholdsmessig. Hovedmotivet er salmen "Swiety Boze", hvis fire første toner Penderecki allerede hadde brukt i *Lukaspasjonen*. Når salmen er benyttet i sin helhet i requiemet, så har Penderecki tenkt seg at Maximillian Kolbe kan ha hatt nettopp den i tankene i Auschwitz. Møtet mellom salmeteksten og **Recordare**, "Pie Jesu" (som minner oss om Kristi lidelse og død), motsvares også av den kontrapunktiske sammenflettingen av melodien i den polske salmen og den nye melodikken i **Recordare**.

I Pendereckis liturgibruk savnes også et **Offertorium**. I stedet lar han en stort anlagt **finale** etterfølge **Lux aeterna** og **Libera me**. I finalen gjenkjenner vi samtlige musikalske temaer enda en gang. Her siteres også fra Salmenes bok, sjette salme vers fem og seks og – helt på slutten – to tekstlinjer fra **Offertorium**. Slik avslutter Penderecki verket svært personlig med tekster om håpet på Guds hjelp og om et nytt liv: "Gjør slik at de fra døden går over i livet."

Etter urfremførelsen i Stuttgart uttalte Penderecki: "Uten håp kan man ikke leve. Jeg tror at det kommer en dag som også for Polen er dagen til et nytt liv." Og slik ble det!

Et polsk requiem fremføres for første gang i Norge

Teksten er i hovedsak basert på en artikkel av
Wolfram Schwinger

KRZYSZTOF PENDERECKI ET POLSK REQUIEM

TEKST

REQUIEM/INTROITUS

Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua
luceat eis. Te decet hymnus, Deus in Sion, et tibi reddetur
votum in Jerusalem; exaudi orationem meam, ad te omnis
caro veniet. Requiem aeternam.....

*Evig hvile gi dem, Herre, og la evig lys skinne for dem.
Deg tilkommer lovsang, Gud i Sion, og tilbedelse skal bli
dem del i Jerusalem; hør min bønn, la alt kjød komme til
dem. Evig hvile gi dem...*

KYRIE

Kyrie eleison, Christe eleison.

Herre forbarm deg! Kristus, forbarm deg!

DIES IRAE

Dies irae, dies illa, solvet saeculum in favilla, teste David
cum Sybilla. Quantus tremor est futurus, quando iudex est
venturus, cuncta stricte discussurus!

*Vredens dag, dagen som legger verden i aske, som David
og Sybilla (sannsiersken) vitner. Hvilken redsel vil gripe
dem, når dommeren kommer for å dømme rett og urett.*

TUBA MIRUM

Tuba mirum spargens sonum, per sepulcra regionum, coget
omnes ante thronum.

*Fryktsomt toner basunen gjennom gravens hvelvinger,
tvinger alle frem for tronen.*

MORS STUPEBIT

Mors stupebit et natura, cum resurget creatura, judicanti
responsura. Liber scriptus proferetur, in quo totum
continetur, unde mundus judicetur. Iudex ergo cum
sedebit, quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit.

*Døde og levende vil beve, når verden reiser seg for å
avlegge regnskap for Herren. Boken, hvori alt er skrevet
hvoretter verden skal dømmes, bæres frem. Når dommeren
har tatt sete, kommer alt skjult for dagen, intet blir
ustraffet.*

QUID SUM MISER

Quid sum miser tunc dicturus, quem patronum rogaturus,
cum vix justus sit securus?

*Hva skal da jeg, arme, svare? Hvilken talsmann skal jeg
kalle, når selv den rettferdige skjelver?*

REX TREMENDAE

Rex tremendae majestatis, qui salvandos salvas gratis,
salva me, fons pietatis!

*Herre, hvis all makt vekker redsel, men som nåderik hører
de fromme, frels meg. Du all nådes kilde.*

RECORDARE JESU PIE

Święty Boże, Święty mój, Święty a niesmiertelny,
Zmiłuj się nad nami.
(polsk salme)

Recordare, Jesu pie, quod sum causa tuae viae, ne me
perdas illa die. Quaerens me sedisti lassus, redemisti
crucem passus; tantus labor non sit cassus. Juste iudex
ultionis, donum fac remissionis ante diem rationis.

*Akk, glem ikke, milde Jesus, at Du engang led for meg, la
meg ikke nå gå under! Trett søkte Du meg, tok korsets død
på Deg; la ikke månen være spilt. Rettferdige dommer, la
meg finne nåde for Deg, før den siste dag kommer.*

INGEMISCO, TANQUAM REUS

Ingemisco, tanquam reus; culpa rubet vultus meus: supplicanti parce deus. Qui Mariam absolvisti, et latronem exaudisti, mihi quoque spem dedisti. Preces meae non sunt dignae; sed tu bonus fac benigne, ne perenni cremer igne. Inter oves locum praesta, et ab haedis me sequestra, statuens in parte dextra. Confutatis maledictis, flammis acribus addictis, voca me cum benedictis. Oro supplex et acclinis, cor contritum quasi cinis; gere curam mei finis.

Engstelig og skyldbevisst sukker jeg, skamrødme farger mitt kinn; Herre, skån den ydmykt bønnfallende. Du, Marias gjenløser, som bønnhørte røveren, har også gitt meg håp. All min bønn er ikke verdig, men Du, Allgodhet, øv Du nåde. La meg ikke gå evig tapt. La meg blant Din hjord, fritatt for straffen, få plass ved Din høyre side. Når opprør, hat og hevntørstes i store flammer, o, kall meg da med de fromme til Deg. Sønderknust roper mitt hjerte fra støvet, bekymret tenker jeg på enden.

LACRIMOSA

Lacrimosa dies illa, qua resurget ex favilla judicandus homo reus. Huic ergo parce, Deus, pie Jesu Domine, dona eis requiem!

O, jammerfylte dag, når verden full av brøde stiger av asken og bøyer seg for dommeren. Vær da nådig, Herre Gud! Milde Jesu, gi dem hvile.

SANCTUS

Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth! Pleni sunt soeli et terra gloria tua. Hosianna in excelsis. Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Hellig, hellig, hellig er Gud Herren Sebaoth! Himmel og jord er full av Din ære! Hosianna i det høye. Velsignet, er den som kommer i Herrens navn.

AGNUS DEI

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona eis requiem. Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona eis requiem sempiternam.

O, Du Guds lam som bærer verdens synd, gi dem evig hvile.

LUX AETERNA

Lux aeterna luceat eis, cum sanctis tuis in aeternam, quia pius es.

La det evige lys skinne for dem med alle Dine hellige i evighet.

LIBERA ME, DOMINE

Libera me, Domine, de morte aeterna in die illa tremenda: Quando coeli movendi sunt et terra: Dum veneris judicare saeculum per ignem. Tremens factus sum ego, et timeo, dum discussio venerit atque ventura ira. Quando coeli movendi sunt et terra. Dies illa, dies irae, calamitatis et miseriae, dies magna et amara valde. Dum veneris judicare saeculum per ignem.

Frels meg, o Herre! Fra den evige døden på den redselsfulle dagen, da himmelen og jorden skal riste; da Du skal komme å dømme verden gjennom ild. Redsel griper meg, når regnskapets time og vredens dag kommer: Da himmelen og jorden skal riste. Den dagen, vredens dag, klagens og elendighetens dag, den store og sorgfylte dagen, da Du skal komme å dømme verden gjennom ild.

FINALE

...salvum me fac propter misericordiam tuam. Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

...libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni...

...FAC EAS, DOMINE, DE MORTE TRANSIRE AD VITAM.

...vend om, Herre, redd min sjel, frels meg for din nådes skyld. For i døden tenker man ikke på Deg. Hvem takker Deg i dødsriket?

...Frels alle Dine dødes troende sjeler fra dødsrikets pine.

...GJØR SLIK AT DE, HERRE, GÅR FRA DØDEN OVER TIL LIVET.

Vi gratulerer Oslo Filharmonien med 75-års jubileet og er stolte over vår tilknytning til Norges fremste musikalske ambassadører.

Gjennom sine mange turneer har orkestret klart å knytte kvalitetsbegrepet sammen med norsk kultur og å gjøre Norge bedre kjent i utlandet.

Den kompromissløse kvaliteten Oslo Filharmonikerne står for, er også noe Hydro bestreber seg på.

Hydro er stolt over å være enesponsor for Oslo Filharmoniske Orkester 1990 - 1996